

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

ISLOM SIVILIZATSIYA MARKAZI AHAMIYATI VA UNING XIZMATLAR SOHASIGA TA’SIRI

Salomov Temurbek

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti doktoranti

timurbek.sam1995@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada Islom sivilizatsiya markazining barpo etilishi, uning xizmatlar sohasidagi o‘rni va ziyorat turizmiga qo‘shadigan hissasi haqida tahlil qilingan. Bundan kelib chiqqan holda, sohadagi innovatsion yodashuvlar, raqamli xizmatlarni va markaz atrofidagi turistik xizmatlarni yanada rivojlantirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar. *Ziyorat turizmi, Islom sivilizatsiya markazi, Yangi O‘zbekiston, strategik rivojlanish, turistik xizmatlar turi, infratuzilma, innovatsiya, marketing.*

Аннотация. *В данной статье всесторонне проанализированы вопросы создания Центра исламской цивилизации, его роль в сфере услуг, а также вклад в развитие паломнического туризма. На основе проведённого исследования разработаны практические рекомендации по внедрению инновационных подходов, расширению цифровых сервисов и дальнейшему совершенствованию туристической инфраструктуры вокруг центра.*

Ключевые слова. *Паломнический туризм, Центр исламской цивилизации, Новый Узбекистан, стратегическое развитие, виды туристических услуг, инфраструктура, инновации, маркетинг.*

Abstract. *This article provides a comprehensive analysis of the establishment of the Center of Islamic Civilization, its role within the service sector, and its contribution to the development of pilgrimage tourism. Based on the findings, practical recommendations are proposed for the implementation of innovative approaches, the expansion of digital services, and the further enhancement of the surrounding tourism infrastructure.*

Keywords. *Pilgrimage tourism, the Center of Islamic Civilization, New Uzbekistan, strategic development, types of tourism services, infrastructure, innovation, marketing.*

Kirish. Hozirgi kunda turizm Sohasi Maslouning ehtiyojlar piramidasi⁴⁰ bo‘yicha insonlarni eng asosiy hissiy ehtiyojlaridan biriga aylanib ulguran. Ayniqsa, ziyorat turizmida buning o‘rni beqiyos va bunga misol o‘laroq Jahon diniy turizm bozori hajmi 2024-yilda 286,6 milliard AQSh dollariga baholangan bo‘lib, 2030-yilga kelib 671,9 milliard AQSh dollariga yetishi prognoz qilinmoqda. Ushbu davrda (2025–2030-yillar) bozor o‘rtacha yillik 15,6 foizlik murakkab o‘sish sur‘atini (CAGR) namoyon etishi kutilmoqda. Mazkur sezilarli o‘sish, asosan, madaniy va ma’naviy omillar bilan izohlanadi, chunki sayyohlar o‘z e’tiqodi,

⁴⁰ <https://ifazo.uz/maslou-piramidasi-haqida-inson-ehtiyojlarining-asosiy-nazariyasi/>

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

merosi hamda tarixiy ildizlari bilan chuqurroq bog'lanishni ta'minlovchi mazmunli tajribalarni izlamoqdalar⁴¹. Bu murakkab jarayonda ziyorat turizm bozori turli xil ishtirokchilar bilan faoliyat yuritadi, jumladan davlat turizm tashkilotlari, diniy muassasalar hamda xususiy sayyohlik agentliklari bo'lib, ularning barchasi ziyoratchilar va ma'naviy sayohatchilarni jalb etish uchun o'zaro raqobatlashadi. Yetakchi raqobatchilar odatda maxsuslashtirilgan sayohat paketlari, individual ehtiyojlarga moslashtirilgan xizmatlar hamda mahalliy diniy institutlar bilan hamkorlik orqali muqaddas maskanlar va diniy tadbirlarga noyob kirish imkoniyatlarini taqdim etish orqali o'zlarini ajratib ko'rsatadilar.

Yirik kompaniyalar marketing kampaniyalariga sarmoya kiritadi, infratuzilmani rivojlantiradi hamda global auditoriyaga chiqish uchun raqamli platformalardan samarali foydalanadi. Shu bilan birga, bozor mahalliy va mintaqaviy raqobatchilar ta'sirida ham shakllanadi, ular o'ziga xos madaniy va ma'naviy tajribalarni taklif etib, ushbu tor, biroq tez rivojlanayotgan segmentda yuqori darajadagi raqobat muhitini yuzaga keltiradi. Bu tendensiya

Yangi

O'zbekistonni ham tark etmay qolmadi albatta va bunga yaqqol misol o'laroq Islom sivilizatsiya markazini keltirishimiz mumkin. Bu muhtasham chin ma'nodagi 3 renessansni birlashtira olgan maskan hisoblanadi va markaz g'oyasi 2017-yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan bo'lib, O'zbekistonning fan va madaniyat markazi sifatidagi tarixiy rolini tiklash milliy strategiyasining muhim qismi hisoblanadi. Unga tamal toshini 2018-yilda qo'yilgan⁴². Taqsiqsa sazovor joyi shundaki, Markazda bir vaqtni o'zida "Islomdan avvalgi sivilizatsiyalar", "Birinchi Rennessans", "Ikkinchi Rennessans" hamda "Yangi O'zbekiston – yangi Rennessans" bo'limlari mavjud va yana hudud kutubxona, axborot-resurs markazi, ilmiy kafedralar, konferensiya zali, xizmat xonalari va boshqa ob'ektlarni o'z ichiga oladi. va ularda buyuk allomalarimiz Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Abu Mansur Moturidiy, Bahouddin Naqshband va boshqa ulug' ulamolarning boy ilmiy va ma'naviy merosi keng yoritilgan. Ko'rgazmada somoniylar, qoraxoniylar, xorazmshohlar, temuriylar va boshqa sulolalar davriga oid qo'lyozma nashrlar va ularning qadimgi o'zbek tiliga tarjimalari ham mavjud.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. O'zbekistondagi Islom sivilizatsiya markazi mamlakatning boy tarixiy va ma'naviy merosini ilmiy asosda o'rganish, saqlash va xalqaro miqyosda targ'ib etishga xizmat qiluvchi yirik ilmiy-ma'rifiy loyiha hisoblanadi. So'nggi yillarda ushbu markaz faoliyati, uning ziyorat turizmi va xizmatlar sohasiga ta'siri bo'yicha ilmiy tadqiqotlarga qiziqish ortib bormoqda. Xalqaro va mahalliy ilmiy manbalarda diniy-madaniy obyektlarning turizm rivojiga ta'siri, iqtisodiy samaradorligi hamda xizmatlar sektoridagi o'zni keng tahlil qilingan.

Xususan, D. Timothy, R. Sharpley va J. Urry kabi xorijiy olimlarning tadqiqotlarida diniy turizmning hududiy iqtisodiyot, servis sifati va madaniy integratsiyaga ta'siri yoritilgan.

⁴¹ <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/religious-tourism-market-report>

⁴² <https://iccu.uz/uz/about/history-milestones>

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Ushbu ilmiy qarashlar Islom sivilizatsiya markazi faoliyatini tahlil qilishda nazariy asos sifatida xizmat qiladi. Mahalliy olimlarning ilmiy ishlarida esa O'zbekistonning islomiy merosi, ziyorat turizmi salohiyati va tarixiy obidalar asosida xizmatlar sohasini rivojlantirish masalalari muhim o'rin egallaydi. Tadqiqotlarda Islom sivilizatsiya markazi nafaqat ilmiy-ma'rifiy majmua, balki xalqaro turizm oqimini jalb qiluvchi va xizmatlar sohasining rivojlanishiga turtki beruvchi muhim obyekt sifatida baholanmoqda. Shuningdek, UNESCO va UNWTO hisobotlarida madaniy va diniy meros obyektlari iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlari yaratish hamda hududiy infratuzilmani rivojlantirishning muhim omillaridan biri ekanligi ta'kidlangan. Biroq, O'zbekistondagi Islom sivilizatsiya markazining xizmatlar sohasiga bevosita ta'sirini kompleks o'rganishga oid ilmiy tadqiqotlar hali yetarli darajada shakllanmagan. Mazkur tadqiqot aynan ushbu jihatlarni ilmiy asosda tahlil qilishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot davomida ilmiy bilishning induksiya va deduksiya, analiz va sintez, qiyosiy tahlil, statistik kuzatuv hamda tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Islom sivilizatsiya markazining xizmatlar sohasiga ta'sirini aniqlash maqsadida mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, rasmiy statistik ma'lumotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda soha bo'yicha ekspert fikrlari o'rganildi. Tadqiqot jarayonida markaz faoliyatining mehmonxona xizmati, transport, umumiy ovqatlanish, ekskursiya xizmatlari va raqamli servis yo'nalishlariga ta'siri alohida tahlil qilindi. Shuningdek, Saudiya Arabistoni, Turkiya va Malayziya kabi davlatlarning diniy-ma'rifiy markazlarni rivojlantirish tajribasi qiyosiy asosda o'rganildi.

Tahlillar davomida sifat va miqdor ko'rsatkichlari asosida Islom sivilizatsiya markazining hududiy iqtisodiyot va xizmatlar sektoriga ta'siri baholandi. Olingan natijalar asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistondagi Islom sivilizatsiya markazi mamlakatning xalqaro nufuzini oshirish va islomiy merosni dunyo miqyosida targ'ib qilishda muhim strategik obyekt hisoblanadi. Markazning tashkil etilishi nafaqat madaniy-ma'rifiy ahamiyatga ega, balki xizmatlar sohasi rivojiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Avvalo, markaz mahalliy va xorijiy turistlar oqimini oshirishga xizmat qilmoqda. Bu esa mehmonxona, restoran, transport va savdo xizmatlariga bo'lgan talabni ko'paytirmoqda. Ayniqsa, Samarqand shahrida yangi turistik xizmat obyektlari, zamonaviy mehmonxonalar va gastronomik xizmatlarning rivojlanishi kuzatilmoqda. Shuningdek, markaz faoliyati raqamli xizmatlarning kengayishiga ham turtki bermoqda. Elektron gid tizimlari, multimedia texnologiyalari, virtual ekskursiyalar va onlayn bronlash xizmatlari turistlar uchun qo'shimcha qulaylik yaratmoqda. Bu esa xizmatlar sifatini oshirish va turistlarning umumiy qoniqish darajasini yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Tahlillar shuni ham ko'rsatadiki, Islom sivilizatsiya markazi yangi ish o'rinlari yaratishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Gidlar, tarjimonlar, mehmonxona xodimlari va boshqa servis sohasi mutaxassislariga ehtiyoj ortib barmoqda. Natijada aholining bandlik darajasi va

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

xizmatlar sektorining iqtisodiy samaradorligi oshmoqda. Biroq, ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim xizmat obyektlarida servis sifati yetarli darajada emasligi, malakali kadrlar tanqisligi hamda ayrim infratuzilma obyektlarining xalqaro standartlarga to‘liq mos kelmasligi kuzatilmoqda.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistondagi Islom sivilizatsiya markazi mamlakatning boy tarixiy va ma’naviy merosini targ‘ib qiluvchi muhim ilmiy-ma’rifiy markaz bo‘lish bilan birga, xizmatlar sohasining rivojlanishiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Markaz faoliyati turizm oqimini oshirish, yangi ish o‘rinlari yaratish, xizmatlar sifatini yaxshilash va hududiy iqtisodiy faollikni kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelgusida ushbu yo‘nalishni yanada rivojlantirish maqsadida quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- Islom sivilizatsiya markazini xalqaro turizm brendi sifatida targ‘ib qilish;
- “Smart tourism” texnologiyalarini keng joriy etish;
- Mehmonxona va transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish;
- Xizmat ko‘rsatish sohasi xodimlari uchun maxsus malaka oshirish dasturlarini tashkil etish;
- Raqamli platformalar va mobil ilovalarni ishlab chiqish;
- Davlat-xususiy sheriklik asosida investitsion loyihalarni kengaytirish.

Mazkur chora-tadbirlar Islom sivilizatsiya markazining xalqaro miqyosdagi ahamiyatini oshirish bilan bir qatorda O‘zbekistonda xizmatlar sektorining barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Timothy D.J. Religious Tourism and Pilgrimage Management. Routledge, 2011.
2. Sharpley R. Tourism, Tourists and Society. Elm Publications, 2014.
3. Urry J. The Tourist Gaze. Sage Publications, 2002.
4. UNWTO. Tourism and Culture Synergies. Madrid, 2018.
5. UNESCO. Culture and Sustainable Development Report. Paris, 2019.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Islom sivilizatsiya markazi faoliyatiga oid farmon va qarorlari.
7. Karimov B. “O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish istiqbollari.” Turizm va servis ilmiy jurnali, 2022.
8. Rasulov A. “Madaniy meros obyektlari va xizmatlar sohasi integratsiyasi.” Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2021.
9. O‘zbekistondagi Islom sivilizatsiya markazi rasmiy materiallari va statistik ma’lumotlari.
10. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti ilmiy konferensiya materiallari, 2024.